Відділ освіти
Добропільської міської ради
Методичний кабінет
НВК «Гімназія – ЗОШ І – ІІІ ст. №1»

ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ І БІБЛІОТЕЧНО-БІБЛІОГРАФІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Навчальна програма факультативу
для учнів 5 – 9 класів

Склала
провідний бібліотекар
Ляшенко Л.П.

м. Добропілля

2015

Основи бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури.
Програма факультативного курсу для учнів 5 – 9 класів

Пояснювальна записка

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається становлення інформаційного суспільства, в якому головними цінностями є творчий потенціал та розумові здібності людини.

Збільшення потоку інформації в останні роки вимагає від людини сформованості інформаційних умінь: знаходити, запам'ятовувати та використовувати інформацію. У Програмі розвитку освіти України, в „Положенні про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу" до значимих віднесено проблему формування у підростаючого покоління інформаційної культури, пізнавальної самостійності. Категоріями інформаційної культури людини слід вважати її вміння правильно формувати свої запити, ефективно відшукувати необхідні джерела у всій сукупності доступних інформаційних ресурсів, уміти відбирати, оцінювати інформацію і створювати якісно нову.

У „Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа)" наголошено, що стрижнем освіти XXI ст. є „розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання та вміння для творчого розв'язання проблем..." Підкреслено, що в сучасному світі зростає роль умінь добувати, переробляти інформацію, одержану з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення людини. Стосовно змісту діяльності бібліотеки загальноосвітнього навчального закладу підкреслено, що вона „веде роботу з популяризації бібліотечно-бібліографічних знань серед учнів за допомогою проведення бесід, організації книжкових виставок, оглядів, лекцій, бібліотечних уроків, надання індивідуальних і групових консультацій тощо."

Формування інформаційної культури включає:

- знайомство з основними процесами інформаційної діяльності;
- знайомство зі структурою інформаційних ресурсів суспільства;
- оволодіння алгоритмом пошуку документованої інформації в різних масивах і банках даних;
- вміння використовувати традиційні бібліографічні та електронні інформаційно-пошукові засоби;
- формування навичок самостійної роботи з різними джерелами інформації, включаючи вміння визначати приблизний зміст документа при швидкому його перегляді, вироблення різної техніки читання тексту, вміння вибрати необхідну інформацію з тексту, систематизувати й оформляти отримані відомості, організовувати особистісну інформаційну базу у вигляді бібліотек, картотек, комп'ютерних баз даних;
- вміння застосовувати інформаційні та бібліотечно-бібліографічні засоби у професійній і самоосвітній діяльності.

Принципове значення має прищеплення учням власного внутрішнього потягу до знань. Сьогодні важливо не стільки примусити учня зазубрити певний обсяг інформації, скільки навчити його самостійно набувати нові знання, використовувати всю різноманітність інформаційних ресурсів, зокрема друковане слово, аудіо-, відео матеріали, електронні мережі.

Інформаційна культура – складове загальної культури особистості, а інформаційні вміння – загально навчальні, які є основою для успішного засвоєння всіх навчальних предметів, дають можливість людини вільно орієнтуватися в потоці інформації. Інформаційна культура включає в себе бібліотечно-бібліографічні знання, бібліотечно-інформаційні вміння, культури читання. Бібліотечно-бібліографічна грамотність: це

комплекс знань, умінь та навичок читача, що забезпечує ефективне використання довідково-бібліографічного апарату та фонду бібліотеки. Включає знання про структуру бібліотечного фонду, склад бібліотечних каталогів, картотек і бібліографічних посібників; уміння знайти в бібліографічних посібниках, каталогах і картотеках потрібні джерела інформації та оформити читацьку вимогу на них. До складу нових компонентів, що характеризують бібліотечно-бібліографічну культуру читача, останнім часом почали вводити знання асортименту наявних інформаційних продуктів і послуг, причому не тільки тих, які є в даній бібліотеці, а й у державній системі науково-технічної системі в цілому, а також навички користування Інтернетом.

Бібліотечно-інформаційні вміння – бібліотекознавча наука, розвиваючи поняття „Бібліотечно-інформаційні вміння", визначає їх як уміння, необхідні кожній особистості під час пошуку, аналізу, генералізації інформації, навички роботи з книгою та іншими джерелами інформації, усвідомлення бібліотеки як соціального інституту інформації. У педагогічній науці поняття „інформаційні вміння" – навички , які дають відомості про навколишній світ, складаються із шести компонентів:

- вміння самостійно знайти потрібне джерело інформації;
- вміння самостійного пошуку інформації в будь-якому виданні;
- вміння працювати одночасно з кількома джерелами;
- вміння самостійно підготувати доповідь, реферат, використовуючи наочність (сприймання та переробка інформації);
- вміння використовувати на уроці інформацію з різних джерел: різних видів літератури, художніх, відеофільмів, передач, співставляти цю інформацію з навчальною (використання інформації);

вміння працювати з довідковими виданнями, каталогами і картотеками (пошук, сприймання та переробка інформації).

Культура читання – складова частина загальної культури особистості, що становить комплекс навичок роботи з книгою, який включає усвідомлений вибір тематики, систематичність, послідовність читання, а також уміння знаходити потрібну літературу за допомогою бібліографічних посібників, користуватися довідково-бібліографічним апаратом, застосовувати раціональні прийоми, максимально засвоювати і глибоко сприймати прочитане(тезування, конспектування, анотування, рецензування тощо).

Сучасна система освіти повинна формувати вміння вчитися орієнтуватися у потоці інформації, добувати знання. В цих умовах особливе значення набуває організація інформаційної освіти та підвищення інформаційної культури учнів.

Факультативний курс „Основи бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури" пропонується учням 5 – 9 класів і має на меті підготовку учня до самостійного використання традиційних та нових засобів і методів інформаційної діяльності для реалізації пізнавально-практичних завдань шкільної та позашкільної програм навчання, успішної самореалізації в умовах інформаційного суспільства.

Основні завдання курсу:

- ознайомити з інформаційними технологіями, документальними комунікаціями;
- поглибити знання про книгу, бібліотеку, як важливий компонент інформаційної інфраструктури;
- вивчити основи бібліографії;
- сформувати навички роботи з різними видами друкованих джерел;
- виробити вміння самоосвітньої роботи з книгою;
- познайомити з методами пошуку інформації, з бібліотечними каталогами і їхнім призначенням;

познайомити з можливостями мережі Інтернет.

У програмі передбачається опанування теоретичною базою знань природу і суть інформації, її характеристики, форми існування (друковані джерела інформації, на нетрадиційних носіях), про інформаційні ресурси і системи, їхні структурні особливості: бібліотеки як обов'язковий комонем інформаційної інфраструктури суспільства, а також про проблематику сучасних інформаційних технологій: збору, переробки, зберігання, пошуку, використання і розповсюдження інформації.

Особлива увага приділяється формуванню інформаційних умінь, а саме:

- свідомий вибір тематики читання, його систематичність, послідовність;
- раціональні прийоми роботи з текстом та іншими джерелами інформації
- вільне орієнтування в інформаційному просторі;
- вміння грамотно ставити питання;
- вміння правильно застосовувати знайдену інформацію.

До практичних навичок, що формуються в процесі вивчення курсу належать:

- опрацювання раціональних прийомів пошуку необхідної для навчання літератури за допомогою бібліографічних посібників;
- використання довідково-бібліографічного аппарату бібліотеки;
- орієнтація в джерелах інформації з метою максимального засвоєння і глибокого сприймання прочитаного, почутого.

Програма факультативного курсу побудована за такими принципами: комплексності та інтегративності, адаптивності, залучення до дії, концентричності.

Основоположним є принцип комплексності та інтегративності. Реалізується він поєднанням у кожному блоці програми основних її змістовних ліній, залученням різних видів інформаційних ресурсів, супроводженням різних підходів, форм та методів роботи.

Структура програми повинна бути мобільною, бо ритм сучасного життя дуже стрімкий. Тому принцип адаптивності також важливий у практичній реалізації програми. Адаптивність – це здібність швидко реагувати та гнучко пристосовувати програмні установки до динамічно змінюючихся соціокультурних умов, загально вікових та індивідуальних особливостей учнів, користувачів бібліотек.

У програмі закладено позиції, згідно з якими учні не тільки сприймають інформацію, а й на кожному ступені мають можливість для реалізації себе у ролі транслятора і творця інформації. Таким чином, у структурі програми практичні форми роботи перебільшують теоретичні.

Спеціальні знання у програмі подано з урахуванням вікових особливостей учнів, розкриваються у динаміці від класу до класу, за ступінчастим принципом, який забезпечує послідовність у навчанні.

У програмі факультативу використано принцип концентричності, який добре зарекомендував себе у бібліографічній практиці. Теми, базові для формування багажу інформаційної культури особистості, повторюються на кожному ступені з певним прирощенням. Визначено основне спрямування практичних занять і тематика, за допомогою якої бібліотекар може перевірити не тільки рівень підготовки окремих учнів, а й їхні інтереси, захоплення. Практичні заняття бажано проводити на базі шкільної бібліотеки, місцевих масових та наукових бібліотек.

Залежно від змісту теми, віку та підготовки учнів програма надає бібліотекарю широкі можливості вибору методичних шляхів і засобів викладання матеріалу.

Для проведення занять можливо використовувати традиційні форми (урок-бесіда, урок-лекція, практикум, урок творчості) та ігрові, змішані. У кінці І та ІІ півріччя плануються проведення підсумкових занять: для учнів 5 – 8 класів – ігри, конкурси, КВК, для 9 класу – тестування, анкетування.

Програмний курс забезпечено системою індивідуальної роботи, яка має напрямок: створення індивідуального фонду інформаційної культури в індивідуальній читацькій діяльності (через систему індивідуальних занять, тренінгів, консультування).

Основні складові курсу розподілено за двома розділами: І - „Книга. Читач. Бібліотека", ІІ – „Робота з книгою". Перший розділ дає знання про історію книги, історію бібліотек, мистецтво книги, структуру книги, систему бібліотечного обслуговування, довідковий апарат бібліотеки, бібліографію; другий розділ формує навички роботи з книгою, інформацією.

Особливу увагу слід приділити темі „самостійна робота з книгою. Культура розумової діяльності", як найбільш важливої в практичному відношенні. Бібліотекар повинен добре знати психологічні і педагогічні основи роботи з книгою, вміти пояснити учням суть того чи іншого прийому роботи з книгою та його практичну доцільність. Починати треба з організації раціонального читання. Роботу над цією темою необхідно ув'язати з конкретним матеріалом з курсу літератури, історії, які вивчаються у школі.

Опанування курсу „Основи бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури " забезпечує застосування набутих знань, умінь і навичок до розв'язання задач, що виникають під час навчання у щоденній практиці.

Програма розрахована на 5 років (5 – 9 класи), 173 години, з розрахунку 1 година на тиждень. З них: 75 годин – теоретичних і 98 годин – практичних.

Бібліотекар може на свій розсуд змінити кількість годин на вивчення тієї чи іншої теми, залежно від конкретних умов, рівня підготовки учнів, ступеню засвоєння матеріалу.

Програма затверджена методичною радою Добропільського міського відділу освіти (прокол №2 від 24.04.2011 року).

5 клас

Тематичне планування

№ з/п	Розділи, теми	кількість годин	
		теоретичні	Практичні
1.	**Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека** Книга у нашому житті	1	1
2.	Мистецтво книги	1	1
3.	Структура книги	1	1
4.	Типи і види друкованих видань	1	-
5.	Ілюстрація в книзі	1	1
6.	Система бібліотечного обслуговування читачів	1	2
7.	Бібліотечні каталоги та картотеки. Бібліографічний опис документу	3	3
8.	Основи бібліографії	1	2
9.	**Розділ 2. Робота з книгою.** Довідкові видання та робота з ними	1	2
10.	Самостійна робота з книгою та періодичними виданнями	2	2
11.	Інформація навколо нас	1	-
12.	Електронні видання – новий етап еволюції книги.	1	
13.	Підсумкове заняття. Конкурс «Компас у книжковому морі»	-	1
	Усього:	15	16

5 клас

Зміст навчального матеріалу	**Навчальні досягнення учнів**
Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека (21 година)	
Тема 1.(2 години) Книга у нашому житті. Вересневі зустрічі в шкільній бібліотеці. Роль книги в історії цивілізації. Історія книги. Виникнення писемності. Книжкова справа в Київській Русі. Історія книгодрукування. Винахід Іогана Гутенберга. Російський першодрукар Іван Федоров. День слов'янської писемності і культури. **Практичні роботи** Підготовка та захист рефератів: „Історія книгодрукування", „Історія виникнення писемності".	**Учень:** - має уявлення про значення книги в житті людини; - знає Історію виникнення писемності, види письма (вузликове, піктографія, ієрогліфи), історію слов'янського письма, книгодрукування; - має уявлення про видатних діячів Нестора Літописця, Кирила і Мефодія, Івана Федорова, Іогана Гутенберга.
Тема 2. (2 години) **Мистецтво книги** Як створюють книгу. Книга – результат колективної праці людей різних професій. Шлях книги від автора до читача. Формат та об'єм видань. Унікальні та незвичайні книги (книги-малюки, книги-	**Учень:** -знає основні елементи зовнішнього оформлення книги; - має уявлення про основні етапи створення книги.

велетні). Екслібрис. Елементи зовнішнього оформлення книги: палітурка, обкладинка, суперобкладинка, форзац). **Практичні роботи** Екскурсія до друкарні.	
Тема 3. (2 години) **Структура книги.** Основні елементи книги (палітурка, обкладинка, суперобкладинка, форзац). Титульна сторінка. Вихідні дані (прізвище автора, назва, видавництво, місто і рік видання). Анотація. Передмова. Післямова. Зміст. Основне призначення цих елементів книги. **Практичні роботи** Підбір книг з анотацією. Підбір книг з вивченими елементами книги. Визначення змісту книги та її читацького призначення за допомогою елементів книги: змісту, анотації, даних титульної сторінки, передмови.	**Учень:** - відрізняє основні елементи книги; - має відомості про анотацію, титульну сторінку, вихідні дані; - уміє визначати зміст, тему книжки за анотацією, змістом, передмовою; - поглиблює знання про структуру книги та її елементи; - уміє правильно розповісти про нову книгу. -
Тема 4. (1 година) **Типи і види друкованих видань.** Основні типи друкованих видань: книги, брошури, картографічні видання, ноти , видання з мистецтва, періодичні видання. Наукова література, науково-популярна, художня, довідкова, підручники. **Практичні роботи** Огляд основних видів друкованих видань.	**Учень:** **- має уявлення про** основні види літератури та уміє їх відрізняти.
Тема 5.(2 години) **Ілюстрація в книзі.** Види ілюстрацій залежно від тексту (ілюстрація-портрет, ілюстрація-дія, пізнавальні ілюстрації, ілюстрації супровідники до технічних книг). Художники-ілюстратори дитячих книг (Ю.Васнецов, Т.Мавріна, Є.Чарушин, О.Пахомов). Значення ілюстрацій для розкриття змісту книги. **Практичні роботи** Підготовити доповіді про художників-ілюстраторів.	**Учень:** - оцінює значення малюнків для розкриття змісту книги; - наводить приклади основних видів ілюстраій; - знає відомих художників-ілюстраторів.
Тема 6. (3 години) **Система бібліотечного обслуговування читачів.** Поняття про бібліотеку, її основні відділи: читальний зал, абонемент, книгосховище. Правила користування бібліотекою. Права та обов'язки читачів шкільної бібліотеки. Запис читачів до бібліотеки. Поняття про читацький формуляр. Правила бережливого користування книгою.	**Учень:** - знає і дотримується основних правил користування бібліотекою; - орієнтується у розстановці книг в бібліотеці; - уміє вибрати книжку на певну тему; - вчиться розставляти книжки у фонді; - має уявлення про бібліотечно-

Жанрове і тематичне багатство бібліотечних фондів. Розміщення книг на полицях в умовах відкритого доступу до бібліотечного фонду. Таблиця бібліотечно-бібліографічної класифікації, її призначення. Роздільники на полицях. Книжкові виставки, їх різноманітність. Мистецтво оформлення книжкових виставок. **Практичні роботи** Екскурсія до дитячої бібліотеки. Підготовка та оформлення виставки на певну тему.	бібліографічну класифікацію, зв'язок каталогів і бібліотечного фонду; - самостійно користується читальним залом бібліотеки; - уміє знайти необхідну книгу; - уміє користуватися книжковими виставками і тематичними полицями.
Тема 7.(6 годин) **Бібліотечні каталоги та картотеки. Бібліографічний опис документу.** Поняття про бібліотечній каталог. Види каталогів, їх структура. Алфавітний каталог, його призначення. Розміщення карточок в алфавітному каталозі. Систематичний каталог, його призначення. Розміщення карток. Титульна сторінка книги і каталожна картка, їх взаємозв'язок. Шифр книги. Поняття про каталожну картку. Основні елементи каталожної картки (відомості про автора, назву, місто видання, видавництво, рік видання). Методика пошуку необхідної книги за допомогою алфавітного каталогу. Методика пошуку літератури з певної теми за допомогою систематичного каталогу. **Практичні роботи** Робота в бібліотеці. Розстановка каталожних карток в алфавітному каталозі. З'ясувати за допомогою алфавітного каталогу про наявність певної книги у бібліотеці. Скласти списки творів одного автора за допомогою алфавітного каталогу. Робота з систематичним каталогом. Скласти список літератури з певної теми.	**Учень:** - знає основні відомості про алфавітний та систематичний каталоги ; - вчиться добирати літературу, користуючись систематичним каталогом для дітей, знаходити картку на певну книжку в алфавітному каталозі; - має уявлення про шифр книги; - уміє правильно записувати елементарні дані про книжку; - розрізняє опис книжки та журналу, газети.
Тема 8.(3 години) **Основи бібліографії.** Поняття про бібліографію. Знайомство з різноманітними видами бібліографічних посібників. Значення бібліографії у виявленні книжок, у розкритті їх змісту, у популяризації кращих творів, у вибору літератури. Поняття про бібліографічні покажчики. Їх	**Учень:** - має уявлення про бібліографію; - користується рекомендаційними бібліографічними покажчиками; - уміє складати список літературіз певної теми за допомогою тематичного рекомендаційного покажчика.

призначення. Уміння користуватися ними. Тематика бібліографічних рекомендаційних покажчиків. **Практичні роботи** Самостійна робота з бібліографічними рекомендаційними покажчиками. Скласти список літератури з певної теми за допомогою тематичного рекомендаційного покажчика. Знайти книгу, вказану у покажчику, в алфавітному каталозі (її наявність або відсутність). Гра-вікторина з використанням бібліографічних покажчиків.	
Розділ 2. Робота з книгою(9 годин) **Тема 9.(**3 години) **Довідкові видання та робота з ними.** Поняття довідково-бібліографічного фонду бібліотеки. Призначення довідкової літератури. Типи довідкових видань: енциклопедії, словники, довідники. Книги енциклопедичного характеру, їх характеристика. Робота з словниками, довідниками. Використання довідкової літератури при засвоєнні шкільної програми. Енциклопедія «Что такое? Кто такой?», „Енциклопедія для допитливих”, „УСЕ”. **Практичні роботи** Знайомство з структурою енциклопедій, словників, довідників. Уміння користуватися довідковим апаратом цих видань. Гра „Клуб веселих та начитаних”.	**Учень:** - має знання про довідково-бібліографічний фонд; - знає основні види довідкових видань; - уміє користуватись словниками, довідниками, енциклопедіями.
Тема 10. (4 години) **Самостійна робота з книгою та періодичними виданнями.** Місце та час для читання. Мета та спосіб читання. Значення читання для розумової діяльності. Враження від прочитаного, здатність та можливість ділитися прочитаним. Читання та словниковий запас, читання і фантазія, читання та осмислення прочитаного. Специфіка читання художньої, науково-пізнавальної, довідкової літератури. Талант читача, глядача, слухача. Увага до тексту, художнім деталям, науковим фактам. Перечитування. Використання довідкового	**Учень:** - **о**цінює роль читання у розумовій та творчій діяльності людини; - має уявлення про специфіку читання різних видів літератури; - веде щоденник читача; - має відомості про періодичні видання; - знає основні правила читання газет і журналів; - користується послугами бібліотеки для оперативного пошуку інформації.

апарату книги. Обговорення прочитаного. Читання і творчість. Як читати, розуміти і записувати прочитане. Спосіб довгого зберігання інформації про прочитану книгу. Щоденник читання. Записи про прочитане. Форма ведення щоденника, оформлення. Газети та журнали для дітей. Періодичні видання, їх відмінність від книг. З історії газет, творці газет, особливості оформлення, розміщення матеріалу. Основні правила читання періодичних видань. **Практичні роботи** Урок творчості: огляд улюблених журналів, газет. Конкурс „Кращий читач класу”. Захист щоденника читача.	
Тема11. (1 година) **Інформація навколо нас.** Багатозначність поняття „інформація”. Сприймання інформації людиною. Інформація як необхідний елемент спілкування. Інформованість. Інформація в сім’ї Способи передачі інформації. Способи отримання інформації.	**Учень:** - виносить судження про значення інформації в суспільстві; - наводить приклади способів передачі та отримання інформації.
Тема 12. (1 година) Електронні видання – новий етап еволюції книги. Електронна книга – вже не фантастика. Електронний журнал, електронна книга – поняття, історія виникнення.	**Учень:** • має уявлення про електронну книгу, журнал; • оцінює переваги традиційної та електронної книги.
Підсумкове заняття. Конкурс «Компас у книжковому морі»	

6 клас

Тематичне планування

№ з/п	Розділи, теми	кількість годин	
		теоретичні	Практичні
1.	**Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека.** Життя у світі книг	1	1
2.	З історії книги	1	1
3.	Мистецтво книги	1	2
4.	Структура книги	1	1
5.	Система бібліотечного обслуговування	1	2
6.	Бібліотечні каталоги і картотеки. Бібліографічний опис документу	2	2
7.	Основи бібліографії	1	2
8.	Підсумкове заняття. Гра ,,Клуб веселих і кмітливих”	-	1
9.	**Розділ 2. Робота з книгою** Довідкові видання і робота з ними	2	2
10.	Самостійна робота з книгою. Галузевий склад книжкового фонду	5	5
11.	Використання сучасних інформаційних технологій у бібліотечній справі.	1	
12.	Підсумкове заняття. Урок – конкурс «Вчися бути читачем»		1
	Усього:	16	20

6 клас

Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів
Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека (20 годин)	
Тема 1. (2 год.) **Життя у світі книг** Значення книги в житті людини. Книга – джерело знань. Книга – друг, порадник, помічник. Особиста бібліотека. **Практичні роботи** Підготовка доповідей: „Книга в житті Т.Г. Шевченко” „Книга в житті Л. Українки” „Книга в житті О.С. Пушкіна” „Моя улюблена книга”	Учень: • оцінює книгу як джерело знань, як порадника і помічника; • наводить приклади значення книги у житті видатних людей; • має уявлення про значення книги у духовному житті людини.
Тема 2. (2 год.) **З історії книги.** Винахід клинопису шумерійцами. Книги з глини. Бібліотеки Асирії – нащадки шумерійської культури. Писемність давніх єгиптян. Книги-сувої з папірусу. Бібліотеки Єгипту. Книгосховища Рамзеса II – „Аптека для душі”. Бібліотеки античної доби. Бібліотеки Афін. Книги зі шкіри. Пергамент. Пергамська бібліотека. Мусейон – академія наук давнього світу (Олександрійська бібліотека). Бібліотеки середньовіччя. Берестяні грамоти Давньої Русі. Давньоруське писало. Книги з паперу. Винахід паперу. Ксилографія – перший засіб чисельного репродуцирування. **Практичні роботи** Підготовка рефератів: „Глиняні книги і бібліотека царя Ашурбаніпала”, „Бібліотеки античної доби”, „Винахід паперу”.	Учень: • знає основні етапи виникнення писемності та створення друкованої книги; • робить висновки про значення бібліотек у розвитку цивілізації.
Тема 3. (3 год.) **Мистецтво книги.** Книги як предмет мистецтва і поліграфії. Функціональні можливості зовнішнього оформлення: захисна функція, інформаційна, естетична, рекламна. Типи оформлення зовнішніх елементів книги: шрифтовий, орнаментально-декоративний, предметно-тематичний, сюжетно-тематичний, ідейно-символічний. Види ілюстрацій у залежності від їх місця на книжковій сторінці: ілюстрації-заставки, малюнки на смужці, малюнки на обкладинці, титульній сторінці. **Практичні роботи**	Учень: • володіє простим бібліографічним описом книжки; • оцінює книгу як предмет мистецтва; • описує функціональні можливості зовнішнього оформлення книги; • наводить приклади різних видів ілюстрацій, типів оформлення книги.

Добор книг для ілюстрації елементів зовнішнього оформлення і функціональних особливостей палітурки, обкладинки, суперобкладинки, форзаца, футляра. Добор книг різноманітних типів оформлення зовнішніх елементів: шрифтового, орнаментально-декоративного, предметно-тематичного, сюжетно-тематичного. Добор ілюстрацій в залежності від їх місця на книжковій сторінці (ілюстрації, заставки, малюнки на смужці, на обкладинці, титульній сторінці). Підготовка та захист реферату „Художники – оформлювачі книги”.	
Тема 4. (2 год.) **Структура книги.** Знайомство з новими поняттями: анотація (авторська і видавницька). Довідка про автора. Примітки. Коментарі. Умовні скорочення. Довідковий апарат книги. Допоміжні покажчики до видань: алфавітний, іменний. **Практичні роботи** Допоміжний апарат книги. Добор книг з авторською та видавницькою анотацією. Добор книг з алфавітним та іменним покажчиками.	Учень: • розрізняє основні елементи книги; • уміє робити ремонт книг; • визначає зміст книги за анотацією, змістом, передмовою, післямовою; • розрізняє типи та види книг.
Тема 5. (3 год.) **Система бібліотечного обслуговування.** Знайомство з бібліотеками міста. Структура бібліотечної системи. Правила запису до дитячої бібліотеки. Правила користування дитячою бібліотекою. Організація обслуговування в дитячій бібліотеці. Вибір книг в дитячій бібліотеці. Поняття про бібліотечний актив, його роль в роботі бібліотеки. Відкритий доступ до книжкового фонду. Відділи дитячої бібліотеки. Знайомство з ними. Жанрове і тематичне різноманіття художніх книг, науково-популярних, довідкових видань, відеофільмів, грамзаписів. Відмінні особливості художнього і науково-популярного тексту. Особливості читання цих книг. Наочність бібліотеки: стенди, плакати, книжкові виставки. Довідковий апарат дитячої бібліотеки: каталоги, картотеки, довідковий фонд. **Практичні роботи**	Учень: • самостійно відвідує бібліотеку; • знає правила користування нею; • уміє самостійно вибрати книжку на задану тему, орієнтуючись у відкритому доступі; • уміє самостійно знайти потрібну інформацію, користуючись читальним залом; • використовує набуті знання на уроці та з позаурочній роботі.

Екскурсія до дитячої бібліотеки міста. Знайомство з її відділами, фондами, організацією роботи. Підготовка доповіді про особливості роботи дитячої і шкільної бібліотеки. Підготовка доповідей про книги, прочитані в дитячій бібліотеці; про масові заходи, проведені дитячою бібліотекою, в яких приймали участь учні.	
Тема 6. (4 год.) **Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки. Бібліографічний опис документу.** Поняття про ДБА бібліотеки, його структура. Сутність та призначення бібліотечних каталогів. Види каталогів. Основні принципи їх побудови. Поглиблення знань про алфавітний каталог, його призначення. Розміщення карток в алфавітному каталозі. Основні та допоміжні картки алфавітного каталогу. Система роздільників. Каталожна картка, основні елементи. Систематичний каталог та його функції. Систематизація книг за основними галузями знань. Розділи систематичного каталогу. Роздільники каталогу, які відображають його структуру. Зв'язок систематичного каталогу з розміщенням книг на полицях. Таблиці ББК. „Ключ" до систематичного каталогу, його використання для надходження матеріалу в систематичному каталозі – (АПП) алфавітно-предметний покажчик, бібліографічний опис книг, статей з журналів, газет. **Практичні роботи** Алфавітний каталог: розміщення карток в алфавітному каталозі. Добір літератури за допомогою алфавітного каталогу. Систематичний каталог: розміщення карток в систематичному каталозі. Добір літератури за темою з допомогою систематичного каталогу. Бібліографічний опис книг, статей з газет та журналів, визначених бібліотекарем.	Учень: • уміє користуватися алфавітним каталогом; • продовжує користуватися систематичним каталогом для учнів 5-6 класів; • володіє простим бібліографічним описом книги, статті з журналу; • у загальних рисах знає ББК, що таке авторський знак та його призначення, учиться користуватися картками та каталогами.
Тема 7. (3 год.) **Основи бібліографії.** Поняття бібліографії, її призначення. Професія бібліографа. Види бібліографії. Тематична бібліографія. Біобібліографія. Види бібліографічних посібників: універсальні, тематичні, персональні.	Учень: • пояснює поняття „бібліографія"; • розрізняє бібліографічні

Бібліографічні списки у книгах, журналах, газетах, енциклопедіях. Розподіл бібліографічних посібників за хронологією: поточні, ретроспективні, перспективні. Бібліографічні покажчики і списки літератури для учнів – перші помічники у виборі книг. Відмінність покажчиків, списків від систематичного каталогу. Призначення та особливості допоміжних покажчиків. Структура покажчиків. Види рекомендаційних покажчиків. Їх тематична різноманітність. Методика пошуку та вибору необхідних джерел за допомогою бібліографічних посібників. **Практичні роботи** Робота з при книжними списками літератури, інформацією про літературу в газетах та журналах, підручниках. Підготовити короткі відомості про універсальні, тематичні, рекомендаційні бібліографічні покажчики. Скласти бібліографічний список літератури з теми за допомогою різних видів бібліографічних покажчиків.	посібники: універсальні, тематичні, персональні, бібліографічні списки у книгах, журналах, енциклопедіях; • учиться користуватися рекомендаційною бібліографією, читати за списком літератури, складеним для певного віку.
Підсумкове заняття. Гра „клуб веселих і кмітливих”.	
Розділ 2. Робота з книгою (15 годин)	
Тема 8. (4 год.) **Довідкові видання і робота з ними.** Довідково-бібліографічний фонд бібліотеки, його використання. Типи довідкових видань для школярів. Головна довідкова книга – енциклопедія. Дитячі енциклопедії. Перші дитячі енциклопедії в Україні (видаються з XVIII століття). Сучасні дитячі енциклопедії. Структура видань в цілому та окремих томів, довідковий відділ. Основна відмінність від дорослих енциклопедій – розміщення матеріалу не за алфавітом, а відповідно до галузей наукових знань, яким присвячений окремий том. Дитяча енциклопедія, яка надрукована видавництвом „Педагогика”. Багатотомне видання „Енциклопедія для дітей Аванта +” (видається з 1993 р.). Інші види дитячих енциклопедій (які є в шкільній бібліотеці). Основні правила користування дитячими енциклопедіями.	Учень: • характеризує довідкові видання бібліотеки; • наводить приклади різних типів довідкових видань; • орієнтується в побудові дитячої енциклопедії, енциклопедичних та інших словників, довідників для даного віку; • використовує довідкові видання для навчання.

Довідники, їх різноманітність, тематика, структура. Правила користування. Словники, їх види, тематика, структура, принципи роботи з ними. Енциклопедичні словники для учнів видавництва „Педагогіка – Прес". Розміщення матеріалу в енциклопедичних виданнях за алфавітом. Тематичні словники, присвячені різноманітним галузям людської діяльності: політичні, термінологічні, філософські, історичні, синонімів, антонімів, іншомовних слів. **Практичні роботи** Робота зі словниками. Користуючись етимологічним словником, встановити походження слів, які вказав бібліотекар. Користуючись фразеологічним словником, пояснити вислови „ні пари з уст", „впадати в очі", „ловити гав", „пасти задніх", „пекти років", „розбити глека" та інші. Користуючись словником іншомовних слів, найти пояснення термінів „конституція", „демократія", „республіка", „федерація". Скласти список додаткової літератури з певної галузі науки і техніки.	
Тема 9. (10 год.) **Самостійна робота з книгою. Галузевий склад книжкового фонду.** Стійке та свідоме читання. Читацькі інтереси, їх особливості, засоби формування читацьких інтересів. Самонагляд за особистою читацькою практикою як засіб виявлення читацьких пріоритетів, визначення перспектив читацького саморозвитку. Читацьке спілкування. Його значення в збагаченні і розвитку читацьких інтересів. Форми читацького спілкування. Від інтересу – до його реалізації в читанні: шляхи, засоби. Види і властивості пам'яті: засоби запам'ятовування, ефективні у навчальній діяльності. (Бесіда з елементами тренінгу). Записи про прочитане. Відгук на книгу – думки про книгу, спосіб розвитку мислення та письма учня. Мета записів при читанні науково-публіцистичної книги: краще засвоєння прочитаного, накопичення	Учень: • усвідомлює значення читання у житті людини; • визначає свої читацькі пріоритети; • осмислює прочитане; • орієнтується у бібліотечному фонді; • уміє самостійно вибрати книгу у відкритому доступі; • виявляє інтерес до читання науково-популярної літератури; • використовує інформацію з прочитаних книг на уроці; • читає періодичні видання; • уміє написати відгук на прочитану книгу; • формулює різні проблеми на основі аналізу однієї й тієї самої інформації.

довідкового матеріалу з різних галузей науки, техніки, культури та ін. Галузевий склад книжкового фонду Бібліотечний фонд, його склад, ядро бібліотечного фонду. Основні розділи бібліотечного фонду, таблиці бібліотечно-бібліографічної класифікації. Поняття „науково-популярна література”, її відміні властивості й ознаки, функціональні можливості. Роль науково-популярної літератури в навчальній діяльності, розвиток пізнавальних інтересів. Основні розділи науково-популярного фонду. Історична книга в науково-популярному фонді: типи, види, особливості змісту, вимоги до читання. Поняття про планове читання. Індивідуальний план читання, як його скласти. **Робота з періодичними виданнями для молодших підлітків** Газети і журнали як друковані видання, відмінності від книг. Гуманістичні традиції дитячої періодики. Орієнтація на інтереси дітей, їх потреби у саморозвитку, самопізнанні, самоосвіті. Творці газет і журналів, основні жанри (репортаж, нотатка, стаття, нарис, інтерв’ю), розміщення матеріалу. Тематична бібліографічна інформація в газетах і журналах. Довідковий відділ в останньому номері журналу. Основні правила читання періодики. Використання матеріалів періодичних видань в навчальному процесі. Галузеві та регіональні газети. („Наш край”, „Журавлик”, „Донеччина”, „Жизнь”, „Новий шлях”, „Добропілля на долонях”, тощо).	
Тема 10. (1 година) Використання сучасних інформаційних технологій у бібліотечній справі. Електронна бібліотека, електронний каталог – поняття, історія виникнення, принципи організації	Учень: • має поняття про електронну бібліотеку, електронний каталог; • має уявлення про електронну книгу, журнал; • наводить приклади електронних книг.

7 клас. Тематичне планування

№ з/п	Розділи, теми	Кількість годин	
		теоретичні	практичні
	Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека.		
1.	Книга – джерело пізнання	1	1
2.	Історія книги	1	1
3.	Мистецтво книги	1	1
4.	Структура книги	1	1
5.	Бібліотечний фонд. Тематичне та жанрове багатство фондів	1	1
6.	Бібліотека як феномен суспільства і культури. Система бібліотечного обслуговування читачів	2	2
7.	Довідковий апарат бібліотеки. Бібліотечні каталоги і картотеки. Бібліографічний опис документів	2	2
8.	Бібліографія як джерело інформації	1	2
9.	Довідкові видання, робота з ними	2	2
10.	Підсумкове заняття. Бібліографічна гра „Нитка Аріадни”	-	1
	Розділ 2. Робота з книгою		
11.	Вивчення краєзнавчої літератури	1	2
12.	Суспільно-політична література	1	1
13.	Самостійна робота з книгою. Культура розумової діяльності	2	2
14.	Робота з періодичними виданнями	1	1
15	Інформатизація суспільства як соціотехнічна революція	1	-
16.	Глобальна мережа Інтернет. Поняття про Інтернет, основні послуги глобальної мережі Інтернет.	1	1
17.	Підсумкове заняття. Олімпіада „Юним книголюбам”	-	1
	Усього:	19	21

7 клас

Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів
Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека (24 годин)	
Тема 1. (1 год.) **Книга – джерело пізнання.** Книга як основний носій інформації. Читання в житті і біографії людини. Книга як відображення духовного росту та розвитку особистості, як засіб відновлення особистої духовної пам’яті. Відкриття світу та себе у сфері читання. Практичні роботи Анкетування „Книга у твоєму житті”	Учень: • обґрунтовує значення книги у житті людини, як джерело пізнання; • наводить приклади видатних читачів.
Тема 2. (2 год.) **Історія книги.** Винахід книгодрукування – одне з	Учень:

найвидатніших явищ XV століття. Життя та творчість Іогана Гуттенберга. Поширення книгодрукування в Європі. Інкунабули. Пам'ятка давньоруської книжної писемності. Перекладна література: богословські книги, хроніки. Оригінальна російська писемність: юридичні та адміністративні акти, договори, грамоти. „Руська правда". Літописи. „Повість минулих літ", „Поучення Владимира Мономаха", „Слово о полку Ігоревім". „Остромірово Євангеліє". „Ізборник Святослава". Початок книгодрукування в Україні. Іван Федоров, Петро Мстиславець. „Апостол" – перша друкована датована книга (1564 р.). Діяльність Івана Федорова у Литві та Україні. Перші книги в Україні. Перша бібліотека Київської Русі, заснована Ярославом Мудрим. **Практичні роботи** Підготовка та захист доповідей, докладів за темами: „Життя та творчість Іогана Гуттенберга", „Пам'ятки давньоруської писемності", „Перші бібліотеки України". Організація спільно з бібліотекарем виставки літератури про початок книгодрукування.	• знає основні етапи розвитку книгодрукування; • оцінює внесок І. Гутенберга у поширенні книгодрукування в Європі; • виносить свої судження про значення І. Федорова та П. Мстиславця у розвитку книгодрукування в Україні.
Тема 3. (2 год.) **Мистецтво книги.** Книга як предмет поліграфії та мистецтва. Формат та об'єм видань. Елементи зовнішнього оформлення: палітура, обкладинки, суперобкладинки, форзац, футляр. Функціональні особливості зовнішнього оформлення: захисна, інформаційна, естетична, рекламна функції. Елементи внутрішнього оформлення книги. Текст. Простий суцільний текст. Віршований текст. Драматичний текст. Формульні тексти. Таблиці. Довідково-допоміжні тексти. Ілюстрований матеріал. Розкриття в малюнках ідейного змісту, особливостей мови, сюжету, композиції твору. Активна позиція художника-оформлювача книги. Види ілюстрацій залежно від їх міста на книжковій сторінці: кінцівка,	Учень: • знає основні елементи зовнішнього оформлення книги; • розпізнає види текстів: простий, суцільний, віршований, драматичний, формульний, довідково-допоміжний; • наводить приклади різних видів ілюстрацій залежно від їх міста у книзі; • характеризує книгу як предмет поліграфії.

полосові, полуполосові, малюнки за смугою, фронти спис. Малюнки на обкладинці, титулі, шмуцтитулі. Творці книг: автор та художник. Книга як твір мистецтва. Завдання художника у роботі над книгою: не тільки передати сюжет книги, але й стиль книги. Сукупність елементів оформлення: шрифтом, заставками, ілюстраціями. Розкриття засобами образотворчого мистецтва світу, створеного письменником, сюжету книги та стиля літературного твору. Знайомство з творчістю видавництв російських та зарубіжних художників. Ілюстрації О. Верейського, Ж. Гранвиля, Б. Дехтерева, Г. Доре, Н. Жукова та інші. **Практичні роботи** Добор книг для демонстрації зовнішнього оформлення та функціональних особливостей палітурки, обкладинки, суперобкладинки, форзаца, футляра. Добор книг для демонстрації елементів внутрішнього оформлення книг з різним текстовим набором, внутршньотекстовими виділеннями. Добор ілюстрацій залежно від їх місця на книжковій сторінці: фронти спис, кінцівки, полосові, малюнки за смугою, на обкладинці, титулі, шмуцтитулі. Характеристика підручників та посібників з точки зору зовнішнього та внутрішнього оформлення. Відвідування книжкової виставки, обговорення експозицій.	
Тема 4. (2 год.) **Структура книги** Розширення знань підлітків про елементи та структуру книги. Знайомство з поняттями: суперобкладинка, форзац, фронтиспис, шмуцтитул. Знайомство з відомостями, які розміщено на титульній сторінці (назва серії, відомості про перевидання, перекладача). Форзац на початку книги та і її кінці. Види. Фронтиспис – ілюстрація, яка говорить про головне, що є в книзі.	Учень: • орієнтується в структурі книжки; • уміє працювати з довідковим апаратом книги, зведеним алфавітним покажчиком до збірників творів, предметним, хронологічним, іменним; • уміє використовувати коментарі: авторські, редактора, підтекстові, у кінці книги, примітки; • знає алгоритм пошуку інформації в книзі;

Відомості на титульній сторінці (автор, назва книги, рік, місце видання, видавництво). Науково-довідковий апарат книги, його призначення, вміння роботи з ним. Коментарі в кінці книги. Коментарі до художніх, науково-популярних наукових книг. Значення слова „апарат" книги. Структура апарата книги, його призначення, вміння користуватися. Покажчики книг (предметний, іменний, алфавітний, хронологічний). Будова покажчиків за алфавітом (авторські, видавничі). Анотація – важлива частина апарата книги. Передмова або вступна стаття. Післямова. Примітки (за текстові, підрядкові). Відмінність приміток від коментарів. Додаткові відомості на титульній сторінці (серія, інформація про перекладача, перевидання, про читацьке призначення, жанр та інші) Алгоритм пошуку інформації в книзі. **Практичні роботи** На прикладі декількох книг показати різницю між примітками та коментарями. Добор книг з покажчиками: алфавітним, іменним, географічним та іншими, їх демонстрація. Добор книг з авторською та видавницькою анотацією.	• уміє підібрати літературу за допомогою анотації.
Тема 5. (2 год.) **Бібліотечний фонд. Тематичне та жанрове багатство фондів.** Поняття про бібліотечний фонд, його склад: книги, журнали, газети, відеофільми, магнітофонні касети, СД-диски, проспекти, реклама. Принципи розстановки книг на стелажах в умовах вільного доступу. Таблиця ББК, основні розділи бібліотечного фонду. Тематична та жанрова різноманітність: книги про природу, фантастика, пригоди, історичні, дитячий детектив, цікава література з циклу „Все про все", „Невідоме про невідоме" тощо. Науково-популярні видання, художні та науково-художні джерела інформації, технічна література, книги з природничих	Учень: • має представлення про бібліотечний фонд, його структуру; • знає принципи розстановки книжок на стелажах в умовах вільного доступу; • розрізняє книжковий фонд за темами та жанрами.

наук та мистецтва.	
Тема 6. (4 год.) **Бібліотека як феномен суспільства і культури. Система бібліотечного обслуговування читачів** Бібліотека – скарбниця людських знань. Історія виникнення бібліотек. Бібліотеки сучасності. Роль бібліотек як культурно-освітніх і науково-інформаційних знань. Структура бібліотечної системи: універсальні, спеціальні, відомчі (навчальні). Основні завдання і принципи роботи бібліотекаря. Правила користування бібліотекою. Права і обов'язки читачів. Бібліотечне обслуговування. Абонемент. Читальний зал. Спеціалізовані відділи: література з мистецтва, технічна, іноземна, краєзнавча література. Форми бібліотечного обслуговування читачів. **Практичні роботи** Рольова гра „Читач у бібліотеці" Екскурсія до міської бібліотеки для юнацтва.	Учень: • відвідує регулярно бібліотеку; • знає правила користування бібліотекою; • уміє швидко підібрати потрібну інформацію у відкритому доступі; • уміє користуватися алфавітною та систематичною розстановкою книг, користуватися авторським знаком; • знає Бібліотечно-бібліографічну класифікацію для дитячих бібліотек.
Тема 7. (4 год.) **Довідковий апарат бібліотеки. Бібліотечні каталоги і картотеки. Бібліографічний опис документів.** Поглиблене знайомство читачів з каталогами і картотеками. Сутність і призначення каталогів. Види каталогів. Основні принципи їх побудови. Пояснення зв'язку каталогів і картотек з бібліотечним фондом, розстановкою книг на книжних полицях. Поняття про бібліотечний шифр на каталожних картках, за якими можливо знайти книгу на полицях, призначення каталожної картки, яка дає інформацію про автора, назву, жанр книги (казки, вірші, оповідання), відомості про художника, об'єм книги, місце та рік видання книги. Алфавітний каталог, його призначення, функції, розміщення карток в алфавітному каталозі. Роздільники алфавітного каталогу (буквені, складові, персоналії). Алгоритм пошуку інформації в алфавітному каталозі.	Учень: • знає алгоритм пошуку інформації за допомогою інформаційно-пошукової системи бібліотеки: АК, СК, СКС, тематичні картотеки, довідковий фонд, фонд виконаних довідок); • уміє користуватися алфавітним, систематичним каталогами, систематичною картотекою статей; • виявляє зв'язок між розстановкою книжок у фонді та розміщенням карток у СК; • вміє робити простий опис книжки, статті з газети, журналу.

Систематичний каталог, його функції. Систематизація книг за галузями знань. Бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК). Знайомство з таблицями ББК для шкільних та дитячих бібліотек. Розміщення карток в систематичному каталозі. Роздільники систематичного каталогу, які відображають структуру каталогу. Центральні, бокові (лівосторонні, правосторонні) роздільники алгоритм пошуку інформації в систематичному каталозі. Алфавітно-предметний покажчик (АПП) як ключ до систематичного каталогу, його роль, значення у доборі літератури. Систематична картотека статей. Її призначення, структура. Відмінність від систематичного каталогу. Алгоритм пошуку інформації за допомогою довідково-бібліографічного апарату. Поняття про бібліографічний опис книг. Вимоги та правила складання. Поняття про каталожну картку. Елементи опису на каталожній картці. Порядок розміщення на картці відомостей про книгу. Шифр книги. Значення шифру книги. Таблиця ББК, авторська таблиця Хавкіної. **Практичні роботи** Простий опис книг. Опис книг за прізвищем автора, під заголовком. Складання списку літератури до доповіді або реферату. Самостійна робота з алфавітним та систематичним каталогами, систематичною картотекою статей, розстановка карток в каталозі. Встановити за алфавітним каталогом наявність певної книги у шкільній бібліотеці. Відомості про книгу записати на каталожній картці. Добрати літературу за темою за допомогою систематичного каталогу.	
Тема 8. (3 год.) **Бібліографія як джерело інформації.** Поняття про бібліографію. Інформаційно-пошукова система в бібліотеці (або довідково-	Учень: • пояснює інфомаційно-пошукову систему бібліотеки, порівнює з довідково-бібліографічним

бібліографічний апарат), її структура: фонд довідкових і бібліографічних видань, система каталогів і картотек. Роль бібліографії у пошуку інформації, доборі книг, розкритті їх змісту, популяризація кращих творів. Поглиблення знань про бібліографічні посібники (вторинну інформацію): рекомендаційні та науково-допоміжні покажчики, списки, огляди. Види і різновиди вторинних документів: бібліографічний документ, реферативний, оглядовий документ, аналітичний документ. Алгоритм пошуку інформації за допомогою довідкового апарату бібліотеки (або інформаційно-пошукової системи): алфавітного та систематичного каталогу, систематичної картотеки, статей. Структура, призначення, пошук літератури, інформації за різними запитами. Бібліографічні засоби, рекомендації. Що таке „запит”, як його скласти. Поняття про „бібліографічний запис”. Простий бібліографічний опис документу (книги, статті тощо). Правила складання бібліографічного списку літератури. Ведення особистої бібліографічної картотеки. **Практичні роботи** Зробити бібліографічний опис підручників (природознавчого та гуманітарного циклів) Скласти декілька стислих анотацій на книги. Скласти бібліографічний опис літератури за темою, вказаною бібліотекарем. Підготувати бібліографічні списки літератури до рефератів. Підготувати стислі відомості про покажчики (списки) літератури.	апаратом; • характеризує роль бібліографії у пошуку інформації, доборі книг, розкритті їх змісту; • складає стислі анотації на книги; • готує бібліографічні списки до рефератів; • складає бібліографічний опис літератури за темою.
Тема 9. (4 год.) **довідкові видання, робота з ними.** Бібліотечно-бібліографічні засоби пошуку інформації. Робота з довідковими виданнями. Види, роль довідкових видань у самоосвіті, навчанні і практичній діяльності. Типологічна різноманітність	Учень: • обґрунтовує роль довідкових видань у самоосвіті, навчальній і практичній діяльності; • характеризує типологічну різноманітність довідкових видань; • володіє технікою роботи з

довідкових видань: енциклопедії, словники, довідники, енциклопедичні словники. Енциклопедії: універсальні (БСЭ, МСЭ, УРЭ, ДЭ, Сучасна українська енциклопедія), галузеві (історична, літературна, лісна тощо). Структура даних видань у цілому і окремого тому, довідковий апарат. Методика пошуку інформації. Словники – мовні, термінологічні, шкільні галузеві, енциклопедичні довідники залежно від призначення та змісту: політичні, навчальні, наукові, виробничі. Принципи роботи з довідковою літературою на допомогу навчанню, суспільній роботі, для задоволення особистих потреб читачів. Календарі знаменних і пам'ятних дат. **Практичні роботи** Робота зі словниками синонімів, антонімів. Робота з Великим тлумачним словником: Визначити зміст слів, які вкаже бібліотекар. Огляд енциклопедій, які є в шкільній бібліотеці. Бібліографічна гра-конкурс „Ми мандруємо по словниках від „А" до „Я"". Визначити відмінність енциклопедичного словника від енциклопедії. Користуючись етимологічним словником визначити походження слів, вказаних бібліотекарем.	довідковими виданнями різних типів: словниками, довідниками, енциклопедіями; • використовує довідкові видання у підготовці до уроку.
Підсумкове заняття. Бібліографічна гра „Нитка Аріадни".	
Розділ 2. Робота з книгою (13 годин)	
Тема 10. (4 год.) **Вивчення краєзнавчої літератури.** Поняття слова „краєзнавство". Роль „краєзнавства". Історичне краєзнавство. Географічне краєзнавство. Література про рідний край, місце в фонді шкільної бібліотеки, її різноманітність. Джерела пошуку краєзнавчої інформації, методика роботи з ними. Бібліографічні покажчики про рідний край. **Практичні роботи**	Учень: • характеризує літературу з краєзнавства; • аналізує її різноманітність, склад у книжковому фонді шкільної бібліотеці; • наводить джерела пошуку краєзнавчої інформації.

Підготовка оглядів літератури з історії свого краю. Огляд літератури (за темою, яку пропонує бібліотекар), виданої місцевим видавництвом. Організація виставок літератури за темами: „Історія нашого краю”, „Природні умови краю”, „Видатні люди рідного краю”. Прийняти участь у заході краєзнавчої тематики.	
Тема 11. (2 год.) **Суспільно-політична література.** Специфіка публіцистики, її роль у житті суспільства, різниця між публіцистикою, художньою і науковою літературою. Роль суспільно-політичних книг у формуванні світогляду. Публіцистика. Її жанри, автори суспільно-політичних книг. Видавництва, у яких видаються суспільно-політичні книги. Використання суспільно-політичної літератури при підготовці до уроку, до додаткових занять тощо. Відображення суспільно-політичної літератури в систематичному каталозі і бібліографічних посібниках. **Практичні роботи** Огляд суспільно-політичних видань, які є у шкільній бібліотеці. Підготувати список літератури на суспільно-політичну тему.	Учень: • характеризує специфіку публіцистики, її роль у житі суспільства; • порівнює публіцистику, художню, наукову літературу; • використовує суспільно-політичну літературу при підготовці до уроку.
Тема 12. (4 год.) **Самостійна робота з книгою. Культура розумової діяльності.** Педагогічні та психологічні основи роботи з книгою. Організація сприйняття книжного та усного слова. Сенс та значення читацької рефлексії, усвідомлення та узагальнення прочитаного. „Ділове” та „досугове” читання, використання „повільного” та „швидкого” читання. Гігієна інтелектуальної діяльності; засоби концентрації уваги; види пам’яті; засоби запам’ятовування; засоби роботи з навчальним текстом. Читання. Поняття про мету читання, види читання: орієнтовне, просмотр,	Учень: • формулює педагогічні та психологічні основи роботи з книгою; • осмислює основні види читання, форми, темп читання; • вчиться самостійно підбирати літературу відповідно до своїх інтересів; • характеризує види пам’яті, засоби запам’ятовування; • знає основні види записів, їх призначення, класифікує їх; • володіє технікою оформлення виписок;

вибіркове, поглиблене читання. Специфіка читання художньої літератури. Мотивація читання. Читацькі потреби. Записи про прочитане. Значення записів, їх види і призначення: записи вражень, виписки, цитати. Облік проглянутих та прочитаних книг. Виписки, їх використання та оформлення. Записи про науково-популярні книги. Найпоширеніший засіб – виписки. Правильне оформлення виписки (автор, назва, вихідні дані, сторінці, дата, коли зробили виписку). План читання. Поняття про самоосвітнє читання. Планове читання – можливість систематичного читання і можливість інтересу до предмета. Методика складання плану. План простий та складний. Складання плану статті (глави, розділу). План твору. Цитатний план. Складання плану виступу, доповіді. Анотація – стислий переказ змісту книги. Методика складання анотації. Тези. Значення поняття „теза”. Тези стислі, поширені, текстуальні, свободні. Методика складання тез до навчального тексту, суспільно-політичного, літературно-критичного тексту. **Практичні роботи** Робота над різноманітними видами записів про прочитане. Складання анотацій до кількох книг. Складання тез окремих робіт. Виписки та систематизація. Складання простого плану окремих робіт, глав (за вказівкою бібліотекаря). Обговорення улюблених творів.	• володіє методикою складання плану; • володіє навичками роботи з суспільно-політичною, науково-популярною, публіцистичною літературою; • уміє складати анотації, тези; • вчиться готувати реферат з теми, розгорнуту доповідь; • бере участь в обговоренні прочитаної книжки.
Тема 13. (2 год.) **Робота з періодичними виданнями.** Роль та значення періодичних видань. Різноманітність періодичних видань залежно від їх змісту, читацького призначення, місця видання. Репертуар періодичних видань для підлітків: особливості змісту, структури та засобів читання. Культура читання періодики. **Практичні роботи** Огляд періодичних видань для	Учень: • узагальнює роль і значення періодичних видань у навчальній та досуговій діяльності; • володіє культурою читання періодичних видань; • володіє навичками робити виписки з газет і журналів, правильно їх оформлювати, систематизувати, зберігати та

підлітків. Створення рукописного журналу, який відображає події класу.	використовувати у навчанні.
Тема 14. (1 год.) **Інформатизація суспільства як соціотехнічна революція.** Поняття „інформаційне суспільство”. Причини та наслідки „інформаційної кризи”. Поняття „інформаційна революція”. Інформаційна культура школяра, її складові. Проблема співвідношення „інформація - знання”. Основні інформаційні процеси: пошук, відбір, зберігання, опрацювання, подання, використання.	Учень: • володіє поняттями „інформаційне суспільство”, „інформаційна криза”, „інформаційна революція”; • узагальнює основні складові інформаційної культури школяра; • володіє основними інформаційними процесами: пошук, відбір, опрацювання, використання.
Тема 15. (2 год.) **Глобальна мережа Інтернет. Поняття про Інтернет, основні послуги глобальної мережі Інтернет.** Поняття «глобальна мережа Інтернет», знайомство з основними послугами мережі Інтернет. Основні етапи розвитку Інтернет. **Практичне заняття**. Подорож сайтами Інтернету.	Учень: • має поняття про глобальну мережу Інтернет; • має уявлення про основні послуги мережі Інтернет; • знає основні етапи розвитку Інтернет; • вміє користуватися Інтернетом.
Підсумкове заняття. (1 год.) **Олімпіада «Юним книголюбам».**	

8 клас
Тематичне планування

№ з/п	Розділи, теми	кількість годин	
		теоретичні	практичні
1.	**Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека.** Книга у сучасному інформаційному просторі.	1	1
2.	Типологія літератури за змістом	2	2
3.	Система бібліотечного обслуговування читачів	2	2
4.	Бібліотечні каталоги та картотеки. Бібліографічний опис документів	2	2
5.	Основи бібліографії	2	2
6.	Підсумкове заняття. Конкурс „Книга. Бібліотека. Читач.”		1
7.	**Розділ 2. Робота з книгою.** Довідкові видання, робота з ними	2	2
8.	Вивчення краєзнавчої літератури	1	2
9.	Робота з періодичними виданнями	1	1
10.	Самостійна робота з книгою. Культура розумової діяльності	3	3
11.	Інформаційна технологія формування фонду електронних документів.	1	-
12.	Підсумкове заняття. КВК «Свої знання ми черпаємо з книги»		
	Усього:	17	19

8 клас

Зміст навчального матеріалу	**Навчальні досягнення учнів**
Розділ 1. Книга. Читач. Бібліотека (19 годин)	
Тема 1.(2 години) **Книга у сучасному інформаційному просторі.** Інформація. Інформаційні ресурси суспільства. Роль інформації у розвитку суспільства. Види інформації. Форми інформації. Бібліотека – збирач, зберігач, транслятор інформації. Поняття „носій інформації”. Книга як основний носій інформації. Право дитини на доступ до інформації (Конвенція про права дитини, ст..13). Роль книги у житті суспільства та людини. Доля книг. Вислови про книгу. Видатні люди – читачі. Домашня бібліотека. Як збирати домашню бібліотеку. Розміщення книг на полицях. **Практичні роботи** Повідомлення про долю книг.	**Учень:** - пояснює поняття „інформація”, „інформаційні ресурси”; - осмислює роль інформації в інформаційному суспільстві; - характеризує основні види та форми інформації - формулює право дитини на доступ до інформації; - виносить судження про роль книги у житті суспільства та окремої людини; - знає як збирати домашню бібліотеку; - використовує набуті знання у повсякденному житті, навчальній діяльності.

Використання видання „Сто великих книг”. Підготовити доповідь про великих читачів. Анкетування „Книга у моєму житті та житті моєї сім’ї” Конференція „Книга та бібліотека у моєму житті”.	
Тема 2. (4 години) **Типологія літератури за змістом.** Поняття „суспільно-політична література”. Залучення старших підлітків до самостійного читання публіцистичних та документальних видань суспільно-політичної тематики. Роль суспільно-політичних видань у формуванні світогляду. Особливості літератури соціальної тематики. Різновиди інформаційних джерел з економіки, можливості використання, особливості читання. Відображення в систематичному каталозі, їхнє місце на полицях відкритого доступу. Природно-науковий фонд інформаційних ресурсів, його підрозділи. Основні види і типи джерел, можливості використання. Своєрідність науково-технічних книг. Особливості їхнього значення, тематика науково-популярних книг, зв’язок їх зі шкільною програмою з фізики, хімії, біології. Основні жанри і види книг про природничі науки і техніку. Відображення книг з науки і техніки в систематичному каталозі, бібліографічних покажчиках і їхнє місце на полицях відкритого доступу. Літературознавство і літературна критика, їх роль у вихованні учнів і роботі письменника. Види літературної критики, адресованої учням. Відділ критики в журналах, серії літературно-критичних книг. Мета читання літературознавчих книг: розширення знань в галузі історії літератури, глибоке ознайомлення з художнім текстом, підготовка до уроку, читацької конференції та інше. Відображення книг з літературної критики в каталозі, картотеках, на відкритому доступі. Книги з мистецтва як особлива різновидність книжного видання. Види	**Учень:** -відзрізняє основні типи літератури за змістом; -наводить приклади суспільно-політичної , науково-технічної, природознавчої, літературознавчої, критичної, художньої літератури; - виявляє знання про відображення різних типів літератури в систематичному каталозі, бібліографічних покажчиках, на полицях відкритого доступу; уміє користуватися науковими, науково-популярними, літературно-критичними виданнями; - використовує набутті знання у навчальній діяльності та у досудовому читанні.

мистецтва. Жанрові і тематичні різновиди книг з мистецтва, їх роль в естетичному вихованні. Автори книг з мистецтва – письменники, журналісти, актори. Відображення книг з мистецтва в систематичному каталозі і бібліографічних покажчиках, їх місце на полицях відкритого доступу. Поняття „художня література”, її емоційний та морально-виховний вплив на читача. Жанрове і тематичне різноманіття. Науково-популярна література, її відмінні властивості, функціональні можливості. Види і типи видань, вимоги до читання, можливість використання. Відмінність художньої книги від науково-популярної. Навчальна література. Підручники, навчальні посібники. Їх різновидність, призначення, методика роботи. Поняття „наукова література”. ЇЇ відмінність від науково-популярної літератури з різних галузей знань. **Практичні роботи** Підготовити огляди літератури: „У світі прекрасного”, „Дивосвіт рідної природи”, „Обрії пізнання”. За допомогою систематичного каталогу підібрати літературу за темами: „Життя і творчість Т.Г.Шевченка”, „Життя і творчість К.Айвазовського”. Конкурсна програма „Розумники й розумниці”.	
Тема 3.(4 години) **Система бібліотечного обслуговування читачів.** Своєрідність бібліотеки як соціального інституту суспільства. Внутрішні закономірності життя бібліотек, відділи, служби, їх призначення, можливості. Централізована бібліотечна система (ЦБС). Структура : універсальні, спеціальні, відомчі. Бібліотеки сучасності. Головні бібліотеки країни: Національна Парламентська бібліотека, Національна бібліотека м. Вернадського. Зарубіжні бібліотеки. Основні задачі та принципи роботи бібліотек в обслуговуванні читачів. Правила користування бібліотекою . Закон „Про бібліотеки та бібліотечну справу”.	**Учень:** - регулярно відвідує бібліотеку, бере участь у її масових заходах; - орієнтується усистемі бібліотек України; - знає основні правила розміщення книжкового фонду; - уміє самостійно вибрати книгу за допомогою інформаційно-пошукового апарату бібліотеки.

Перспективне використання комп'ютерних технологій в обслуговуванні читачів. Мультимедійний центр у школі. Обладнання, можливості використання, перспективи, знайомство з роботою в мережі Інтернет. Сучасне комп'ютерне забезпечення в бібліотечній справі. Інформаційна та масова робота бібліотек. Бібліотечні професії. Особливості організації системи орієнтування в книжковому фонді. Розміщення книжок у фонді. Зв'язок розділів книжкового фонду з системою книжкових фондів інших бібліотек. Полочні роздільники, книжкові виставки, система бібліографічних посібників. Відкритий доступ до фондів. Вибір книг за допомогою інформаційно-пошукової системи (ІПС) бібліотеки: каталогів, картотек, бібліографічних посібників. **Практичні роботи** Диспут „Книги і комп'ютер в інформаційному суспільстві: сучасне і майбутнє". Досвід користування шкільною бібліотекою, дитячою, масовою для дорослих. Підготовити доповідь.	
Тема 4.(4 години) Бібліотечні каталоги та картотеки. Бібліографічний опис документів. Вміння самостійно вибирати літературу – невід'ємна частина інформаційної культури, навчання, самоосвіти. Довідково-бібліографічний апарат (ДБА) бібліотеки. Джерела вибору літератури: каталоги, картотеки, рекомендаційні бібліографічні посібники – надійні орієнтири у світі друкованої продукції. Сутність та призначення каталогів. Види каталогів. Основні принципи їх побудови. Методика виявлення та відбору літератури. Алфавітний каталог (АК) як структурна частина інформаційно-побудової системи (ІПС) бібліотеки, принципи організації, засоби та ситуації використання. Призначення алфавітного каталогу.	**Учень:** • вміє самостійно вибрати літературу; • користуватися довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки для пошуку необхідної інформації; • знає алгоритм пошуку інформації за АК, СК, СКС, тематичними картотеками; • вміє працювати з різними джерелами бібліографічної інформації; • володіє правилами бібліографічного опису, уміє читати бібліографічні описи.

Розміщення карточок в алфавітному каталозі. Основні і додаткові картки алфавітного каталогу. Алгоритм пошуку за АК. Систематичний каталог (СК), його функції. Систематизація книг за галузями знань. Універсальна десятична класифікація (УДК), бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК). Розміщення карточок у СК. Роздільники, які відображають структуру каталогу. Алфавітно-предметний покажчик – ключ до систематичного каталогу, його роль, значення у доборі літератури. Систематична картотека статей (СКС). Її відмінність від СК. Особливості структури, призначення та способів використання у різних пошукових ситуаціях. Алгоритм пошуку за СК, СКС. Предметний каталог. Пошуково-довідковий апарат предметного каталогу. Спеціальні каталоги. Каталоги кинофотодокументів, картографічних видань, графічних видань, рукописів краєзнавчої та технічної лі літератури. Предметно-тематичні картотеки. Призначення, структура, функції. Картотеки з народознавства. Картотека назв творів. Бібліографічний опис творів друку. ГОСТ.7.1. – 2003 „Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления”. Вміння читати бібліографічний опис. Каталожна картка. Елементи опису. Види індексів. Порядок розміщення та карточці відомостей про книгу. Шифр книги. Бібліографічний опис видань за прізвищем індивідуального автора, за колективним автором, за назвою багатотомних та серіальних видань. Поняття аналітичного опису (глави або розділу книги, статті з газет або журналів). Відображення суспільно-політичної літератури, книг з науки, техніки, мистецтва, літературної критики, художніх видань в алфавітному та систематичному каталогах, їх місце на полицях відкритого доступу до фондів бібліотеки. **Практичні роботи** Творчий практикум: складання пошукового маршруту і бібліотечній ІПС.	

Пошук за АК. Оформлення пошукової роботи з АК у вигляді закладки-рекомендації. Пошук за СК та СКС. Оформлення алгоритму пошуку за СК та СКС. Робота з СКС, картотекою назв художніх творів, з народознавства. Бібліографічний опис документів друку (за прізвищем індивідуального автора, за назвою багатотомних та серіальних видань) за завданням бібліотекаря. Аналітичний опис за індивідуальним завданням бібліотекаря.	
Тема 5. (4 години) Основи бібліографії Бібліографія. Загальне уявлення. Історія бібліографії. Бібліографічна інформація. Основні форми її закріплення та передачі. Значення бібліографії. Створення інформації. Поняття про „аналіз" (переробка) та інтерпретацію інформації. Простий алгоритм обробки інформації для навчальної діяльності. Поняття про інфомаційно-пошукові системи (ІПС), функціональне призначення, можливості, структура ІПС бібліотеки. Поняття інформаційної потреби та необхідності, пошукові ситуації та пошукові стратегії. ІПС бібліотеки – канали розкриття інформаційних ресурсів бібліотеки. Довідково-бібліографічний апарат (ДБА) бібліотеки, його склад: фонд довідкових та бібліографічних видань, система каталогів і картотек, фонд виконаних довідок. Самостійний інформаційний пошук як шлях до інформаційної незалежності. Роль бібліографічного пошуку в інтелектуальній та інформаційній діяльності. Методика та стратегія бібліографічного пошуку. Поняття „запит", „пошуковий образ". Бібліографічні посібники, їх різноманітність за змістом та функціональним призначенням, можливості використання у діловому та досудовому читанні. Види бібліографії. Особливості	**Учень:** • вміє формувати свої інформаційні потреби та запити; • аналізує та синтезує інформацію; • володіє простим алгоритмом обробки інформації для навчальної діяльності; • має навички роботи з інформаційно-пошуковою системою бібліотекою; • створює вторинну бібліографічну інформацію.

бібліографічної інформації, способи роботи з нею. Створення бібліографічної інформації: бібліографічні списки, бібліографічний запис у щоденнику читання, прості форми бібліографічної рекомендації: відгук, закладна, пам'ятка. Поточна бібліографічна інформація, її роль та функціональне призначення, можливості використання у навчальній, науковій, професійній діяльності, у реалізації особистих інтересів. Види бібліографічних посібників: науково-допоміжні, рекомендаційні бібліографічні покажчики, списки, огляди. Структура покажчиків, використання їх для підбору матеріалів з метою підготовки до занять. Поточні тематичні списки у книгах, газетах, журналах. Покажчики: універсальні, тематичні, персональні. Бібліографічний запис: анотація, реферат, рецензія. **Практичні роботи** Рольова гра „Черговий бібліотекар". Скласти рекомендаційні списки планів читання. Написати рецензію на твір своїх товаришів на одну з літературних тем. Бібліографічна гра „Знайди свою книгу". Складання бібліографічної пам'ятки „Рекомендую другу". Бібліографічний опис підручників.	
Підсумкове заняття. Конкурс „Книга. Бібліотека. Читач."	
Розділ 2. Робота з книгою (16 годин)	
Тема 6. (4 години) Довідкові видання, робота з ними Довідково-бібліографічний фонд бібліотеки, його використання. Типи довідкових видань: енциклопедії, словники, довідники. Універсальні енциклопедії. Галузеві енциклопедії. Поняття, структура, довідковий апарат. Літературна енциклопедія. Популярна художня енциклопедія. Географічна енциклопедія. Юридична енциклопедія. Галузеві енциклопедичні словники: Географічний енциклопедичний словник,	**Учень:** • володіє технікою роботи з довідковими виданнями; • класифікує довідкові видання за типами; • використовує набуті знання у практичній діяльності.

енциклопедичний словник юного (фізика, хіміка, математика, біолога, астронома, географа-краєзнавця та інші). Спеціальні енциклопедії: Олімпійська енциклопедія; Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945. Енциклопедія. Структура енциклопедій, їх довідковий апарат. Методики роботи з енциклопедіями. Словники. Диференціація словників залежно від призначення, змісту, структури: лінгвістичні, термінологічні. Лінгвістичні (мовні) словники: „Великий тлумачний словник української мови”; „Толковый словарь живого великорусского языка” В.І. Даля; „Толковый словарь русского языка” під редакцією Д.І. Ушакова; „Словарь русского языка” С.І. Ожинова; Головащук С.І. „Орфографічний словник української мови”; „Орфографічний словник української мови”; „Словник паронімів української мови” Д.Т. Гринчишин; „Русско-украинский словарь синонимов”; „Українсько-російський словотвірний словник” З.С. Сік орська. Термінологічні словники: філософський словник; „Словарь по этике”. Довідники, види залежно від призначення та змісту: наукові, виробничі, навчальні, популярні. Довідники: узагальнюючі, стислі, галузеві, тематичні. **Практичні роботи** Користуючись енциклопедіями, словниками, довідниками, знайти окремі слова. Визначити відмінність енциклопедичного словника від енциклопедії. Скласти список довідкової літератури з певної галузі науки і	

техніки.	
Тема 7. (3 години) Вивчення краєзнавчої літератури Роль краєзнавства у громадянському вихованні. Роль краєзнавчої літератури у роботі кружків, шкільного краєзнавчого музею. Природозахисне краєзнавство учнів, прилучення їх до охорони природи та пам'ятників історії і культури. Історичне краєзнавство. Географічне краєзнавство. Література про господарство, науку, культуру краю, його розвиток та перспективу, про видатних людей краю. Джерела пошуку літератури про край, методика роботи з ними. Шкільна краєзнавча картотека. Призначення, структура, функції, методика роботи з нею. Бібліографічні посібники з теми краєзнавства. Краєзнавчій каталог. Поняття, структура, призначення. **Практичні роботи** Екскурсія у музей народознавства. Краєзнавчій музей. Участь у масових заходах краєзнавчої тематики, які підготувала юнацька бібліотека. Робота з краєзнавчим каталогом юнацької бібліотеки (дитячої, масової бібліотеки для дорослих).	**Учень:** • характеризує поняття „краєзнавча література", „історичне краєзнавство", „географічне краєзнавство"; • наводить приклади краєзнавчої літератури; • виявляє знання про джерела пошуку літератури про рідний край; • володіє методикою роботи з різними джерелами краєзнавчої інформації; • приймає участь у масових заходах з краєзнавства.
Тема 8. (2 години) Робота з періодичними виданнями. Періодичні видання для старших підлітків. Роль періодичних видань у навчанні та вихованні учнів. Сучасні періодичні видання для молоді. Їх різноманітність, особливості змісту та структури. Профіль, читацьке призначення. Регіональна молодіжна преса. Форми і методи роботи з періодикою, пріоритет колективних тренінгів, активних дискусійних форм. Використання систематичної картотеки статей (СКС). Культура читання періодики. **Практичні роботи**	**Учень:** • регулярно працює з періодикою; • володіє культурою читання періодики; • використовує систематичну картотеку статей для тематичного пошуку інформації.

Обговорення проблемної статті з газети або журналу. Екскурсія до читацького залу юнацької бібліотеки з метою знайомства з репертуаром молодіжних періодичних видань.	
Тема 9. (6 годин) Самостійна робота з книгою. Культура розумової діяльності. Поширення читацьких горизонтів як показник літературного розвитку особистості. Жанрова різноманітність читацького репертуару. Жанр роману у структурі читання старшого підлітка. Серії романів для підлітків. Читацький багаж на порозі юнацтва. Значущість осмислення та узагальнення читацьких знахідок. Форми та методи дослідження читання. „Документи зворотного зв'язку" як основа для дослідження читання. Можливості читацького досвіду у трансляції книжної культури. Узагальнення та закріплення читацького досвіду старшого підлітка за час перебування у бібліотечному просторі дитячої та шкільної бібліотеки. Педагогічні та психологічні основи роботи з книгою. Організація сприйняття книжного та усного слова. Розвиток культури мислення. Ще раз про пам'ять: активна та пасивна пам'ять, умови підвищення продуктивності пам'яті. Ефективні засоби запам'ятовування та актуалізації ресурсів пам'яті. Організація раціонального читання. Увага в ході читання. Секрети ефективного читання. Техніка уяснення смислів: усунення непорозуміння тексту. Як досягти максимального розуміння тексту. Основні принципи труднощів у розумінні тексту. Засоби їх усунення. Методика і техніка запису інформації. Аналітико-синтетична обробка інформації. Основні етапи згортання інформації. Алгоритм взаємодії з інформацією.	**Учень:** • володіє технікою самоосвітньої діяльності, різними засобами читання, самостійно добирає літературу за своїми індивідуальними потребами; • формує свої інформаційні потреби та запити; • застосовує довідковий апарат книги, уміє використовувати коментарі: авторські, перекладача, редактора, підтекстові; • складає різні види конспектів прочитаного, готує тези, доповіді; • володіє раціональними прийомами читання; • вміє писати рецензію (або відгук) на прочитану книгу; • володіє засобами роботи з критичною літературою, уміє знаходити її в каталогах і картотеках, використовує списки літератури всередині книги; • працює з публіцистикою та суспільно-політичною літературою, використовує вміння виділяти головне, аналізу, складати короткий та розгорнутий план статті, уміє висувати тези, цитати; • вміє опрацьовувати різноманітні джерела інформації, зіставляти інформацію;готує реферати на різні теми, володіє методикою захисту реферату; • вміє складати список літератури; • вміє рекомендувати літературу для вивчення учнями молодшого віку і допомагає їх скласти індивідуальний план читання.

Рецензування. Прийоми роботи над рецензією. Знайомство зі специфікою жанру, принципами рецензування, структурними компонентами та видами рецензій. Досвід рецензування. Методи згортання інформації. Сутність понять „реферування", „дайджест". Реферат як метод наукової роботи, як спосіб аналітико-синтетичної обробки інформації. Основні етапи робота над рефератом. Записи про прочитане. Основні види. Конспект як найбільш складна форма запису. Різні форми конспекту: текстуальний, вільний, змішаний. План-конспект. Тематичний конспект. Конспектування лекцій. Особливості самостійної роботи з суспільно-політичною літературою, науково-популярною, технічною, художньою літературою. **Практичні роботи** Логічний аналіз тексту. Виписки з тексту, їх систематизація. Підготовка рефератів, рецензій, конспектів. Обговорення та аналіз планів, конспектів, рецензій, рефератів. Складення конспекту навчального тексту. Конференція „Мистецтво бути	
Тема 11. (1 година) Інформаційна технологія формування фонду електронних документів. Фонд електронних документів: загальні поняття. Фонд електронних документів НБУВ (Національної бібліотеки України ім. Вернандського)	**Учень:** • уявлення про електронні видання; • оцінює переваги традиційних та електронних носіїв інформації; • має поняття про електронні бібліотеки, електронний каталог, його структуру.
Підсумкове заняття. КВК «Свої знання ми черпаємо з книги».	

9 клас
Тематичне планування

№ з/п	Розділи, теми	кількість годин	
		теоретичні	Практичні
1.	**Розділ 1. Бібліотека. Інформація. Суспільство.** Бібліотека як система організації інформаційних ресурсів суспільства	1	-
2.	Інформаційно-пошукове середовище	1	-
3.	Бібліотеки сучасності. Система бібліотечного обслуговування	1	1
4.	Бібліотека як інформаційно-пошукова система	2	2
5.	Бібліографія як джерело інформації	2	3
6.	Підсумкове заняття. Тестування знань учнів	-	1
7.	**Розділ 2. Методи самостійної роботи з джерелом інформації. Культура розумової діяльності.** Первинний документ як об'єкт аналітико-синтетичної переробки	2	2
8.	Читацька компетентність – основа інформаційної культури особистсті	1	1
9.	Вторинна інформація як результат аналітико-синтетиної переробки інформації	2	2
10.	Глобальна мережа Інтернет. Засоби безпеки роботи в Інтернеті.	1	1
11.	Підсумкове заняття. Тестування знань учнів		
	Усього:	13	14

9 клас

Зміст навчального матеріалу	**Навчальні досягнення учнів**
Розділ 1. Бібліотека. Інформація. Суспільство. (14 годин)	
Тема 1. (1 година) Бібліотека як система організації інформаційних ресурсів суспільства. Інформаційні ресурси. Джерела інформації. Документи в інформаційних відносинах. Класифікація джерел інформації. Види джерел навчально-методичної літератури. Інформаційна діяльність. Види інформаційної діяльності. Режим	**Учень:** • орієнтується в інформаційних ресурсах; • класифікує джерела інформації; • характеризує інформаційні завдання, які виконують різні типи і види бібліотек; • має знання про інформаційний і бібліотечний сервіс; • описує інформаційні продукти

доступу до інформації. Інформаційні завдання, які вирішують бібліотеки різних типів та видів. Головні бібліотеки країни. Сучасний інформаційний та бібліотечний сервіс. Інформаційні продукти та послуги.	бібліотеки та її послуги.
Тема 2. (1 година) Інформаційно-пошукове середовище. Інформаційні потреби. Фактори впливу на формування інформаційних потреб старшокласників. Нові інформаційні технології. Глобальні комп'ютерні мережі. Інтернет – засіб доступу до інформаційних ресурсів.	**Учень:** • формулює поняття „інформація", „інформаційна культура "; • вміє формулювати свої інформаційні потреби; • характеризує нові інформаційні технології; • оцінює Інтернет, як засіб доступу до інформаційних ресурсів.
Тема 3. (2 години) Бібліотеки сучасності. Система бібліотечного обслуговування. Система бібліотек в Україні. Типологія та класифікація бібліотек. Масові та наукові бібліотеки. Національна парламентська бібліотека. Система бібліотек, що обслуговують юнацтво. Правила користування бібліотеками. Медіа теки, електронні бібліотеки, віртуальні бібліотеки; гібридна бібліотека: поняття, структура, можливості використання. Бібліотеки світу. **Практичні роботи** Рольова гра „Читач у науковій бібліотеці" Підготувати доповіді про Бібліотеку Конгресу США, Бібліотеку Британського музею.	**Учень:** • регулярно користуватися послугами шкільної, масової бібліотеки; • орієнтується в системі бібліотек України; • володіє навичками роботи в читальному залі, на бібліотечному абонементі; • вміє за короткий час підібрати необхідну літературу, використовує раціональні способи ознайомлення з нею; • працює з усіма основними видами літератури в читальних залах наукової, масової бібліотеки; • оцінює можливості сучасних бібліотек: медіа теки, електронної бібліотеки, віртуальні бібліотеки.
Тема 4. (4 години) Бібліотека як інформаційно-пошукова система. Бібліотечні каталоги і картотеки – інформаційне ядро бібліотеки. Види й призначення. Алгоритм пошуку інформації в книзі, в алфавітному каталозі, за допомогою довідково-бібліографічного апарату бібліотеки. Спеціальні каталоги. Предметний каталог. Електронні каталоги. Переваги і недоліки у користуванні. Систематизація видавничої продукції за галузями знань. Бібліотечно-	**Учень:** • знає алгоритм пошуку інформації за допомогою довідково-бібліографічного апарату; • працює з довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки; • самостійно складає картотеку літератури з певної теми з короткими анотаціями; • швидко добирає необхідну

бібліографічна класифікація. Систематичний каталог. Алфавітно-предметний покажчик як ключ до систематичного каталогу. Систематична картотека статей. **Практичні роботи** За допомогою довідково-бібліографічного апарату бібліотеки знайти певну інформацію. Знайти потрібну книгу, користуючись алфавітним каталогом. Підібрати літературу з тем за допомогою систематичної картотеки статей. Скласти тематичну картотеку книжок з теми, яку визначив бібліотекар.	інформацію, використовує раціональні прийоми знайомства з літературою.
Тема 5. (5 годин) Бібліографія як джерело інформації Бібліографічна інформація. Види бібліографічної інформації. Бібліографічні посібники: види, призначення, структура. Методи пошуку джерела інформації. Адресний пошук і алгоритм його виконання. Поняття „адресний пошук”. Бібліографічний опис як „паспорт” документу. Основі пошукові елементи. Алфавітний каталог, алгоритм пошуку. Фактографічний пошук, алгоритм його виконання. Поняття про фактографічну інформацію. Довідкові видання як джерело фактографічної інформації. Основні типи довідкових видань. Алгоритм виконання фактографічного запиту. Тематичний пошук, алгоритм його виконання. Тематичні запити як висловлення інформаційної потреби. Правила формулювання тематичних запитів. Систематичний каталог, систематична картотека статей як джерело пошуку в бібліотеці. Алгоритм виконання тематичного запиту. **Практичні роботи** Здійснити адресний пошук певної книги. Виконати фактографічний запит за завданням бібліотекаря. Скласти список літератури з певної теми. Гра „Бібліографічний лабиринт”	**Учень:** • характеризує бібліотеку як інформаційно-пошукову систему; • формулює свої інформаційні потреби, вільно орієнтується в інформаційному просторі; • здійснює адресний, фактографічний, тематичний пошук інформації; • робить аналітико-синтетичну переробку інформації; • має навички „згортання інформації”; • вільно читає опис книг на каталожних картках; • складає списки літератури.

Підсумкове заняття. Тестування знань учнів.	
Розділ 2. Методи самостійної роботи з джерелом інформації. Культура розумової діяльності. (11 годин)	
Тема 6. (4 години) Первинний документ як об'єкт аналітико-синтетиної переробки. Поняття про структуру та конструктивні особливості навчальної, наукової, довідкової літератури. Орієнтація в структурі підручника. Довідковий апарат видань. Види допоміжних покажчиків в книзі. Загальна характеристика навчальних, наукових текстів як об'єктів змістовного аналізу та аналітико-синтетичної переробки. Властивості тексту. Формалізований метод аналізу навчальних і наукових текстів. Поняття „формалізація", „формалізований аналіз" тексту. Структура наукових текстів. Методика формалізованого аналізу наукових документів з метою виявлення найбільш інформативних фрагментів тексту. **Практичні роботи** Підібрати видання навчального характеру, наукові, довідкові з метою демонстрації їх структурних елементів. Дати загальну характеристику наукового тексту як об'єкту аналітико-синтетичної інформації. Зробити формалізований аналіз тексту, який пропонує бібліотекар.	**Учень:** • вільно орієнтується в структурі навчального, наукового, довідкового видання, підручника; • вміє користуватися довідковим апаратом книги; • аналізує та синтезує інформацію; • користується довідковими джерелами; • виявляє основні проблеми в наукових текстах; • робить формалізований аналіз тексту наукових документів; • порівнює різні погляди у процесі полеміки.
Тема 7. (2 години) Читацька компетентність – основа інформаційної культури особистості. Логіко-психологічні основи читання. Читання як складний інтелектуальний процес. Організація раціонального читання. Цілі, мотиви читання. Способи читання. Види читання. Основні інтелектуальні операції. Види пам'яті та прийоми запам'ятовування. Способи захисту прочитаного, вимоги до їх оформлення. Виписки,	**Учень:** • аналізує твір залежно від його художньої, синтетичної, ідейної цілісності; • створює усний та письмовий твір-роздум проблемного характеру на вивчений твір, на публіцистичну тему; • виявляє здатність аргументувати особисту думку про твір; • виявляє основні проблеми твору,

їхня систематизація. Цитати, їхнє використання і бібліографічне оформлення. План, тези, конспект. **Практичні роботи** Зробити виписки з тексту, систематизує їх. Скласти конспект параграфу підручника. Підготувати твір-роздум на літературну тему (за обраним художнім твором).	який вивчається; • володіє системою сформованих навичок читання; • самостійно визначає мету читання; • вибирає вид читання та його темп, форми фіксування і систематизації інформації залежно від мети, характеру навчальної діяльності; • правильно, швидко, виразно читає художні, суспільно-політичні, літературно-критичні статті.
Тема 8. (4 години) Вторинна інформація як результат аналітико-синтетичної переробки інформації. Поняття „вторинна інформація”. Основні види аналітико-синтетичної переробки інформації. Поняття „згортання інформації”. Об’єкт та мета згортання інформації. Підготовка анотацій, рецензій, відгуків на книгу. Огляд літератури як найбільш складний вид аналітико-синтетичної переробки інформації. Технологія підготовки реферативного огляду літератури. Визначення понять „огляд”, „інформаційний огляд”. Особливості складання огляду, його сутність, призначення, відмінні особливості. Алгоритм пошуку літератури за темою огляду. Технологія підготовки докладу, реферату. Основні етапи і технологія роботи над докладом, рефератом за темою. Пошук та відбір літератури за темою; аналіз документів; оформлення вторинного документу: виписок, контексту, анотацій тощо. Правила оформлення списку літератури, реферату.	**Учень:** • знає основні види аналітико-синтетичної переробки; • знає основні засоби інтелектуальної роботи з літературою; • класифікує та синтезує інформацію; • складає тези, конспекти критичних статей, рецензій на самостійно прочитані книжки, на твори других видів мистецтва, пов’язаних з літературою; • пише рецензію або відгук на прочитану книгу, проглянутий кінофільм, телепередачу, театральну постанову, твір живопису; • готує доповіді або реферат за темою огляд інформації; • складає списки літератури за темою.
Тема 9.(2 години) Глобальна мережа Інтернет. Основні послуги. Засоби безпеки роботи в Інтернеті. Кібер простір для дітей. **Практична робота.** Відбір сайтів за віковим рівнем розвитку дітей.	**Учень:** • має навички роботи в Інтернеті; • знає засоби безпеки роботи в Інтернеті; • має уявлення про кіберпростір.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ І «Книга. Читач. Бібліотека»

1. Закон України «Про бібліотеку та бібліотечну справу»//Бібліот. вісник.-1995,-№2,-с.1-5.
2. Положення про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу. Затверджено наказом Міністрества освіти і науки від 14 травня 1999 р. №139.
3. Березов П. Первопечатник Ива Федоров// Шкільн.б-ка,-2003,-№10,-с. 155-161.
4. ББК и краеведческие каталоги,-М., 1986,-20с.
5. Бібліографія – ключ до знань//Шкільн.б-ка,-2007,-№7,-с.54.
6. Библиотекарям об электронных библиотеках//Шкільн.б-ка,-2007,-№5,-с.84-86.
7. Ватиканская апостольская библиотека: Великие библиотеки мира// Шкільн. б-ка,-2009,-№4,-с.33-38.
8. Велесова книга: Неизвестное об известном//Шкільн. б-ка,-2008,-№11,-с.116-120.
9. Великие люди – библиотекари: Историческая справка//Шкільн. б-ка,-2009,-№5,-с.49-56.
10. Винтерих Д. Приключения знаменитих книг: Перев. С англ.-М.: Книга, 1985.-255с.
11. Власна давньоруська книжність// Шкільн. б-ка.-2003.-№10.-С.181-184.
12. Гриханов Ю.А. Что нужно знать каждому о библиотеке.-М.: Книга, 1977.-35с.
13. Давидова Л. Система бібліотечного обслуговування читачів: курс лекції// Шкільн. б-ка.-2003.-№9.-С.137-143.
14. Два века книжной иллюстрации для детей// Шкільн. б-ка.-2007.-№5.-С.131-152.
15. Запаско Л.П. Мистецтво книги на Україні в XVI-XVIII вв.-Львів,1971.-247 с.
16. Ілюстрація в книжці// Шкільн. б-ка.- 2009. - №3. - С.67-68.
17. Ісаєвич Я.Д. Літературна спадщина Івана Федорова.-Львів, 1989. - 353 с.
18. Каталоги и картотеки централизованной библиотечной системы: Практ. пособие. - М.: Книга . - 1985.
19. Книга в ушах// Шкільн. б-ка. - 2009.- №4. - С.95-97.
20. Книга от доски до доски//Шкільн. б-ка. - 2007. - №1. - С.79-81.
21. Кодекс читача шкільної бібліотеки: Збірн.пам'яток//Шкільн.б-ка. - 2009. - №5 .- С.65-71.
22. Моргенштерн И.Т. Занимательная библиография. -М.:Книга, 1978.- 142 с.
23. Немировский Е.Л. Начало книгопечатания на Украине.-М., 974. - 250 с.
24. Справочные издания: Специф.особенности и требования.-М.: Книга, 1982 - 182 с.
25. Створення та використання електроних видань у бібліотеках. -К., 2002. - 308 с.

РОЗДІЛ ІІ «Робота з книгою»

1. Воробьев А. Твоя информационная культура. - М., 1989. - 88 с.
2. Воронцов Т.А. Основы библиотековедения и работа с книгой. -М.: Высшая школа, 1977. - 84 с.
3. Гецов Г. Работа с книгой. Рациональные приемы. - 2-е изд., доп. - М., 19984. - 120 с.

4. Ільганов В., Ковальчук Т. Бібліотекознавство: теорія, історія, організація діяльності бібліотек// Шкільн. б-ка. - 2003. - №9. - С. 114-136.
5. Информационная культура общества и личности в XXI веке,-Краснодар, 2006. – 234 с.
6. Истрина М.В. Аннатирование произведение печати: Метод. пособие .- М.: Книга, 1981. - 48 с.
7. Иениш Е.В. Библиографический поиск в научной работе: Справ.пособие – путеводитель. - М.: Книга, 1982. - 247 с.
8. Лезер Ф. Рациональное чтение. - М.: Педагогика, 1980. - 155 с.
9. Николаева Л.А. Учись быть читателем. - М.: Просвещение, 1982 .- 192 с.
10. Пам'ять людини// Шкільн. б-ка. - 2004. - №1. - С. 125-130.
11. Смородинская М.Д. Культура чтения: Что нужно знать каждому. - М.: Книга, 1984. - 88с.
12. Справочник библиотекаря / Научн.редактор А.Н. Ванеев. - 3-е изд.,перераб. - СПб. : Профессия, 2005. - 496 с.
13. Теплицкая И.Г. Смысловая структура учебного текста и проблемы его понимания. - М.: Педагогика, 1992. - 176 с.
14. Часов В.А. Психологические принципы быстрого чтения. - Л.: Знание, 1978 .- 31 с.
15. Що таке увага// Шкільн.б-ка.-2004.-№1.-С.119-124.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алешин Л.И. Автоматизация в библиотеке: Учеб. пособие, - М.: МРО Профиздат, 2001. - 176 с.
2. Гендина И.И. Формирование информационной культуры личности в библиотеках общеобразовательных учреждений: Пособие. - М.: Школьная библиотека, 2003, - 296 с.
3. Інформаційні ресурси і послуги сучасних бібліотек: Аналітичний огляд літератури. – Миколаїв: ВАРТ, 2001. - 19 с.
4. Колосай Л. Пошук оптимальних технологій бібліотечно-бібліографічної освіти школярів. - Славутич, 2000. - 65 с.
5. Матвійчук О.Є. Шкільна бібліотека як інформаційний соціокультурний центр: Навч. – метод. посібник. - К., 2008. - 159 с.
6. Степененко Т.П. Формування інформаційної і бібліотечно-бібліографічної культури в учнів на заняттях факультативу «Основи бібліотечно-бібліографічних знань і роботи з книгою» // Управління школою. – 2006. - п. 16 - 17. – с. 64-76